

zadnja dva, ki sta pretežno meditativna ali vsaj manj intimna. Čuvstveni svet obsega razpoloženja v naravi, hrepenenje po preprostem življenju in čuvstva napram najbližjim svojcem. Vse to je slabotno nezanimivo, nekako malenkostno. Kjer se Glaser dotika najbolj kočljivih stvari, postane bralcu značilno neprijetno in celo mučno, kakor to ni drugače mogoče, če ti nekdo pripoveduje intimnosti, ne da bi bil resnično intimen, ne da bi se zavedal njih bistva. To pa je pri Glaserju vedno tako. Njegov živec za samega sebe je mrtev. In prav ta živec je bistvo osebnosti, bistvo umetnika, zlasti pa še lirika.

Podobno stoje stvari v njegovem miselnem svetu. Socijalna misel se mu zbere v pesem, ki je malo manj kot otročja; narodnostna — v banalno jere-mijado in celo njegova misel na smrt in minljivost je dolgovezna in — dolgočasna. Prav tako pa je brez resničnosti njegovo poudarjanje odtujenosti «vsakdanjemu življenju». To ni osamljenost, marveč enostavno nemoč. Knjiga je brez nature in brez duha. Glede nature izvzamem samo «Darovanje», ki je lepa pesem, samo da je narodna; glede duha pa omenjam kot izjemo «Pesnika», ki je vsaj literarno neoporečen.

Josip Vidmar.

Velibor Gligorić: Matoš, Dis, Ujević. Eseji. Beograd 1929. Str. 55.

Velibor Gligorić, ki je pisal že o mnogih novejših srbskih in hrvaških pesnikih in pisateljih in tudi o H. Ibsenu, je izdal knjigo s tremi eseji teh predvojnih literatov — Matoša, Disa, Ujevića. Trije možje istega časa. Trije boemi svojega tipa in posebnosti. Trije fanatiki lepote, toda bolj pasivni kot aktivni. Najznačilnejši med njimi je Matoš, večni brezdomec, bolj tuj Zagrebu kot Parizu in Beogradu. Upornik in neutešen iskalec, frankofil, — baudelairovec, parnasovec domače literature, ki se zavzema za čistost jezika in mu je sonet najčistejša pesniška oblika; pesnik, esejist, kritik in pripovednik. Temni Dis, ki blodi v temo v pesimizmu notranje nature in čuti na sebi «dah smrti od rane mladosti, do svog utopljenja» (str. 44.) in katoliško religiozni Ujević, ki «nosi poklon Bogorodici» v vsaki pesmi, bolj intelektualen — «Njegov duh ima svojo intelektualno kupolu koja oseća teški pad kaplji Hristove krvi» (str. 53.) — kot liričen, asket v doživljanju samote, nikjer erotičen, pesniško kmalu izžet.

Gligorić piše prijetno, dasi ni izčiščen ne slogovno, ne duševno in ni jasen, kot mora biti v eseju. Notranje skupnosti vseh treh ni pokazal, za kar bi bil nujen skupen uvod, ki ga avtor ni naredil; bil bi tudi nujen za razmerje vseh treh med seboj, kar skupini esejev vedno mora slediti. Tega ni. Tudi nujne vezi vseh treh nisem iz esejev spoznal, ne duševne in ne življenske. «Dardanelstvo» je le skupen pojem. Preveč se Gligorić spušča le v estetično, filozofsko in politično stran in nikjer ne govori o telesnih obrazih vseh treh, kar je najpomembnejše pri eseju. Zato so vsi postavljeni nekam v zrak, da bravec zastonj išče potez na njih obrazih. Tvarina je premajhna, analize njih lirike ni nikjer, ali pa le v formulah brez detajla in osebnosti so bržda premajhne, da bi vtis teh esejev segel preko ene zemlje. Gligorićev slog je prenatrpan, neubran, se preveč ponavlja; tudi ne piše živahno. Prav tako je povsod preveč teorije. Eseji so ubrani moderno, pa ne osebno, tako da so bolj informativni nego doživetja svoje vrste. (Ideal tega n. pr. so St. Zweigovi eseji.) Tudi Slovenci imamo močnejše in izrazitejše eseje in studije v tej obliki (na primer I. Pregelj).

Portreti vseh treh so prijetni, posebno izrazita sta Matošev in Disov od Piera Križanića.

Anton Ocvirk.